

УДК 821.111(669)

О. Штанюк

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

РОМАН Ч. АЧЕБЕ «РОЗПАД»: ХУДОЖНЬОЇ МАНЕРИ ВІДТВОРЕННЯ АФРИКАНСЬКОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Роман нігерійського романіста, поета і критика, громадського та політичного діяча, виходця з племені Ігбо Чинуа Ачебе «Розпад» (1958) вважається найвизначнішим і найвпливовішим для письменників чорного континенту (С. Гіканді). Жодне прочитання певного художнього тексту не дасть нам достатнього теоретичного узагальнення, відкриваючи для дискурсу лише типові, однак у кожному разі це буде «імплицитне бачення свого часу» (Дж. Метц), відтак тут проблема типового розглядається в аспекті імплицитності. В нашому випадку за типові правляться зовнішні впливи, за імплицитне – родовий досвід автора. Значущим видається те, що роман, у якому письменник запропонував читачеві значно відмінну від західного трактування альтернативну історію чорного континенту, з'явився буквально напередодні тотальної деколонізації Африки. Тут розповідається про останні роки життя племені Ігбо напередодні європейського завоювання. «Розпад» змальовує колонізацію Африки, передану з імплицитного погляду – з позиції вже колонізованого народу. Таким чином, цей твір можна вважати романом-передчуттям. В тексті доцентрова система персонажів з головним героєм роману, кращим з воїнів племені Ігбо – Оконкво, чиє життя є «візуальною репрезентацією стандартів життя Ігбо» (погляд К. Букера). Його розмірене життя ламається в одну мить: випадково вбивши члена свого племені, він повинен на сім років покинути клан, стати вигнанцем. Саме це стає початком зламу його життя.

У тексті Ч. Ачебе не лише намагається виголосити світові свою думку про культуру та традиції Ігбо, але й нагадати власному народові його історію, переконати в значущості родових цінностей. Ч. Ачебе першим з африканських письменників ламає тут стереотип Африки як примітивної землі. Автор не схвалює нав'язування чужої, незрозумілої європейської культури нігерійському племені, яке не бажає її приймати. Проте він аж ніяк не прикрашає життя Ігбо, навпаки, викриває багато їхніх суспільних вад, висвітлює зрощення позитивного з негативним у культурі Ігбо. Саме в цьому полягає справжня вартісність африканських племен. Письменник прагне простої правди у своїй розповіді про життя африканських племен, намагається зазирнути в темну глибину їхнього існування, жадає «повернути народові його власну культуру». Хоча тест нагадує пригодницькі романи, насправді необхідно наголосити на тому, що це є реалістичний африканський текст, де відбито нігерійську свідомість. Репрезентуючи автентичну африканську культуру, «Розпад» може слугувати важливим джерелом інформації про африканську культуру в цілому. Значущим в тексті залишається відображення міфологічної свідомості людини Ігбо. Адекватна рецептивна реакція на ці тексти змінює традиційне і хибне ставлення до Африки. Відтак, ознайомлюючись із текстом, європейський читач співчуває «дикуну»-африканцю, а не білому колонізатору.

Ч. Ачебе майстерно «препарує» розпад традиційної культури, аналізує паліативність наступної, порушуючи проблеми асиміляції нації та втрати ідентичності. Митець у форматі іншомовності запропонував своїм читачам нові шляхи до оновлення автентичної африканської культури. На думку автора, досучасний патріархальний світ суспільства Ігбо, де ще донедавна існували стабільність і справжні успадковані цінності, приречений на завершення в історичному часі. Ч. Ачебе зображує суспільство Ігбо з подвійною імплицитністю, оскільки він є своїм, не стороннім для цього середовища, але, водночас, осучасненим новою дійсністю африканським митцем, який бачить, що разом з негативними явищами, колонізація принесла і багато позитивного, зокрема, спільну мову – англійську, котра об'єднала різнорідні етнічні племена в єдину нігерійську націю. Саме цей письменник достойно зобразив формування африканської постколоніальної ситуації, запропонував читачам всього світу нове бачення автентичної африканської культури.